

Ylioppilaskoe kevät 2023 Kirjoitustaito – 1. Tulevaisuuden ihminen (2. kommentoitu) 60 p.

1. Tulevaisuuden ihminen

Haluatko tulesi takaisin, Prometheus?

Evoluutiota on joskus hankala ymmärtää. Kun jonkin tietoisesti ohjaamana se on saanut eliöt sopeutumaan ympäristöönsä, muuttanut syvänmeren kalat painetta kestäväksi hyytelöksi, kovertanut lintujen luut ontoiksi ja tehnyt hedelmien lihasta eläimille herkullista. Suurimpana saavutuksenaan evoluutio saanee kuitenkin pitää meitä ihmisiä.

Sohittuaan ensin suuntaan ja toiseen, kasvattaen ja sitten pienentäen rakennelmiensa kokoa, evoluutio viimein onnistui. Keskittämällä huomionsa hermosolujen määrään ja laatuun, se sai aikaan niin itsestään, kuin ympäröivästä maailmasta syvällisesti tietoisesti olennon, ihmisen. Samalla tapahtui eräänlainen vastuunsiirto. Evoluution ei enää tarvinnut huolehtia ihmisen kehittämisestä aktiivisesti, sillä suurilla henkisillä kyvyillä siunattu olento kykenisi siihen itse. Olimme siis viimein aloittaneet kehityksen kohti sitä suuruutta, jota antiikin tarustosta tuttu Prometheus oli meille aavistellut.

Nykyajan ihminen on kuitenkin älystään huolimatta löytänyt itsensä mitä tukalimmasta tilanteesta. Elinympäristömme kuivuu käsiin, luonnonvarat hupenevat ja juovat ihmisryhmien välillä syvenevät. Onneksemme meillä on kuitenkin käytössä kehittyneiden hermosolujen tarjoamana apukeino: tiede. Artikkelissaan "Designlapsia vai ratkaisu nälänhätään?" (Ylen uutisten verkkosivut, 29.11.2018) Jani Parkkari käsittelee geenimuuntelua ja sen mahdollisuuksia. Artikkelissa Parkkari kertoo, että Kiinassa on onnistuttu muokkaamaan vastasyntyneiden kaksosvauvojen perimää uudella Crispr-tekniikalla. Tekniikan avulla DNA:sta pystytään poistamaan haitallisiksi katsottuja geenejä ja siten vaikuttamaan siihen, minkälainen ihmisestä kehittyy. Nimellisesti geenimuuntelulla pyritään hyvään: kiinalainen tutkija poisti kaksosilta HIV-virukselle altistavat geenit ja maataloudessa samankaltaista tekniikkaa on käytetty satojen kasvattamiseen ja nälänhädän lievittämiseen. Crispr-tekniikassa, kuten muissakin ihmisen keksinnöissä raudantakomistaidosta sähkömagneettiseen induktioon, on kyse ihmisen itsensä ohjaamasta evoluutiosta. Niin geenimuuntelun kuin muunkin tieteen mahdollisuudet ovat valtaiset, mutta kuten artikkelissakin todettiin, ne eivät tule ilman riskejä.

Olen jo vuosia uskonut tieteelliseen metodiin kuin jumalaan. Kun jonkin aikaa sitten uudet koronarokotteet tulivat markkinoille, en epäröinyt hetkeäkään ennen kuin varasin aikani piikille. Luottamukseni perusta on yksinkertainen: en usko, että yksittäinen ihminen, jonka käsityskyky on parhaimmillaankin auttamattoman rajallinen, kykenisi ottamaan vastuuta muista, mutta tiedeyhteisöjotka juuret ovat tuhansien vuosien päässä, ja joka koostuu miljoonista kyvykkäistä yksilöistä, pystyy siihen taatusti. Näin olen kyennyt välttämään turhan naturalistisen ihmiskäsityksen ja säilyttämään luottoni siihen, että vastuunsiirto evoluution ja ihmismielen välillä todella oli myönteinen asia. Tavallaan uskoni on kuitenkin vain välttämättömyys, jonka perusta on lähemmin tarkasteltuna heikko. Ihmisen itseohjaama

evoluutio on nimittäin harvinaisen likinäköinen voima. Useammin kuin kerran ihmiskunta on päätenyt ratkaisuihin, jotka pidemmällä tähtäimellä ovat pikemminkin vaikeuttaneet selvitystymistämme. On olemassa tutkijoita, joiden mielestä jo maatalouden vallankumous oli ihmisen kehityksen harha-askel teollistumisesta puhumattakaan. Kenties myös Parkkarin artikkelin geenimuuntelu menee lopulta tähän kategoriaan, onhan siinä viitteitä siihen, että ihminen on jälleen kerran yliarvioinut kykynsä. Eikö ihmisen geeneistä parhaimpia valitseva tutkija muistutakin Mary Shelleyn tohtori Frankensteinia, joka pyrkimällä luomaan ideaalin ihmisen tulikin synnyttäneeksi todellisen hirviön?

Mary Shelleyn kaltainen nuiva suhtautuminen tekniikan kehitykseen on nykytiedon valossa vaivatta ymmärrettävissä. Ilman tekniikkaa ja tiedettä ilmakehämme ei olisi kasvihuonekaasuista sakea eivätkä meremme roskalautojen peittämiä. Mikäli aivosolumme eivät olisi päässeet kehittymään nykyiseen muotoonsa, olisimme eläimiä muun luonnon joukossa. Jos olisimme jääneet epämääräisiksi savimöykyiksi ilman Prometheuksen lahjoittamaa tulta, emme olisi järkeilyllämme horjuttaneet ainutlaatuisuudessaan kenties arvokkaimman ilmiön, elämän, selviytymismahdollisuuksia. Tiede on siis osoittautunut sekä kiroukseksemme että siunaukseksimme.

Tiede ja tekniikka eivät kuitenkaan ole kaikki, mitä vastuunsiirto ihmisen ja evoluution välillä on meille antanut. Tulevaisuuden tutkija Markus Wilenius valottaa asiaa Marcus Ziemannin artikkelissa "Tulevaisuustutkija Markku Wilenius tietää, että 10 vuoden päästä elämme täysin erilaisessa maailmassa" (Ylen uutisten verkkosivut, 4.8.2019). Wileniuksen mukaan ihmiskunta on tähänasti pyörinyt perustarpeiden, kuten ravinnon, suojan sekä lisääntymistarpeiden ympärillä eläinkunnan tapaan. Artikkelissa Wilenius kuitenkin kuvaa muutosta, joka ihmisen asennoitumisessa niin elämään kuin maailmaankin on tapahtumassa. Hänen mukaansa nykyihminen on kasvamassa epäitsekäämmäksi, elämältä mielekkyyttä kaipaavaksi toimijaksi, vastakohtana tarpeitaan ylitydyttävälle ahmatille. Willeniuksen mukaan ratkaisu polttavimpiin ongelmiimme löytyy toki tieteestä, mutta toisaalta myös siitä, että ihmiskuntana kykenemme joustavasti muuttamaan suhtautumistamme paikkaamme maailmassa.

Willeniuksen ajatuksissa voikin aistia ekstsistentiaalismin pohjavirran. Eksistentiaalistien mielestä "olemassaolo edeltää olemusta" eli ihmisyytemme ei ole rajattu yhteen ennaltamäärättyyn ominaisuuksien kirjoon, vaan meillä itsellämme on sekä vapaus, että vastuu valita itsestämme versio jokaiselle hetkelle. Olen itse tutustunut kuuluisimpien eksistentiaalistien, kuten Jean-Paul Sartren ja Albert Camus'in töihin ja tullut siihen tulokseen, että juuri ekstsistentiaalismissa saattaisi olla ratkaisu ongelmiimme. Mikäli hyväksyisimme arvojemme, asenteidemme ja koko ihmisyytemme pohjimmaisen joustavuuden, voisimme toimia mielekkäämmin niin oman kuin yhteisen hyvän puolesta.

Vaikka uskoni tieteeseen on vankka, en voi olla ajattelematta, että juuri eksistentiaalismin tarjoama mieliemme muokattavuus on evoluution vastuunsiirrosta saamistamme ominaisuuksista hyödyllisin. Esimerkiksi minä itse rakastan matkustamista ja olen pienestä

pitäen tottunut vuosittaisiin lomamatkoihin lentokoneelle. Kun uutisointi lentomatkestamisen haitoista ilmastolle joitakin vuosia sitten kiihtyi, olin hankalan paikan edessä. Toisaalta en olisi halunnut luopua rakkaista lomamatkoistani, toisaalta näin valintojeni laajemmat seuraukset. Jotta kykenin päästämään irti lentomatkestamisesta, minun piti tietoisesti muuttaa arvomaailmaani sellaiseksi, joka tyydyttäisi minut, vaikka en kykenisikään matkustamaan yhtä usein. Prosessi oli kieltämättä jokseenkin hankala, mutta lopulta onnistuin siinä ja nykyään elän täysin tyytyväisenä ulkomaanmatkojen puuttumisesta huolimatta.

Tulevaisuuden ihminen joutuu kohtaamaan haasteita, joilla ei ole suuruusluokassaan vertaista. Jotta Prometheus ei tulisi vaatimaan tultaan takaisin, tulee meidän ratkaista ongelmat mahdollisimman pian. Vaikka tiede tarjoaakin ratkaisuja haasteisiin geenimuuntelusta lähtien, on historia osoittanut tieteeseen nojaamisen olevan vähintäänkin riskialtista. Kenties turvallisempi lähestymistapa olisi Willeniuksenkin vihjailema joustava ajattelutapa, jossa ihmisen vastuulle jää valita arvonsa oikein, "ymmärtää, mikä on tärkeää". Totta on kuitenkin se, että maailmassa tulee aina olemaan Willeniuksen mainitsemia "trumppeja", jotka auttamatta takertuvat vanhoihin ja turvallisiin arvoihinsa. Ehkä vastaus löytyykin meistä, nuorista, joiden elämäkatsomus on vielä hiukan hataralla tolalla. Ehkä arvojen heikot perustukset ovatkin pikemminkin voimavara tulevaisuuden ihmiselle, kuin osoitus kypsymättömyydestä.

Vastauksen pituus: 6 928 merkkiä

Kommentti / arvio

Kokonaiskuva kirjoitustaidosta: Teksti osoittaa erinomaista laajan ja yhtenäisen tekstin rakentamisen taitoa, kirjoitetun kielen hallintaa ja kykyä kielentää ajatuksia. Teksti on sisällöllisesti kiinnostava ja erittäin eheä kokonaisuus. Kirjoittaja osoittaa lukeneisuuttaan erittäin hyvin sisältöön sulautettuina havainnollistuksina ja intertekstuaalisina viittauksina.

Näkökulma-, sisältö- ja aineistovalinnat: Näkökulma erottuu ja hahmottuu lukijalle, vaikka liikutaankin varsin korkealla abstraktiolla. Sisältö on pohdintaa tukevaa, samoin valitut aineistot, jotka liittyvät luontevasti kirjoittajan omaääniseen ajatteluun.

Aineistojen käyttö: Viittaustekniikka on onnistunutta. Teksti osoittaa kirjoittajan kykyä kypsään pohdiskelevaan ajatteluun. Kirjoittaja hyödyntää aineistoja oivaltavasti.

Tekstin rakenne: Rakenne on hallittu ja johdonmukainen. Teksti etenee vaivattomasti kappaleesta toiseen ja pitää lukijaa otteessaan. Esseemäinen otsikko herättää kiinnostusta.

Kieli ja tyyli: Tekstin tyyli on paikoin jopa kaunokirjallista tyyliä, kirjoittaja käyttää esimerkiksi

personifikaatiota tyylikeinona. Kielessä on käytetty rikasta kuvakieltä. Paikoitellen kirjoittaja tuo pohdiskeluaan lähemmäksi lukijaa antamalla varsin konkreettisia esimerkkejä. Asiakeskeisyys kuitenkin säilyy koko tekstissä.

Pistemäärä: 60 p. / 60 p. (erinomainen)